ʿATIQOT

VOLUME 106

Jerusalem Studies and Excavation Reports

רשות העתיקות
ISRAEL ANTIQUITIES AUTHORITY

JERUSALEM 2022

ʻATIQOT
PUBLICATIONS OF THE ISRAEL ANTIQUITIES AUTHORITY

EDITOR-IN-CHIEF: ZVI GREENHUT

SERIES EDITOR: RACHEL KUDISH-VASHDI

ENGLISH EDITORS: YARDENNA ALEXANDRE
SHOSHANA ISRAELI
LORI LENDER
VIVIANA MOSCOVICH
INBAL SAMET
LIOR WEISSBROD

EDITORIAL COORDINATOR: MICHAL SHEMUEL

COVER ILLUSTRATIONS
HEBREW: COPPER-ALLOY RING DECORATED WITH THE SCENE OF CHRIST'S RESURRECTION, BYZANTINE PERIOD, GIV'ATI PARKING LOT, JERUSALEM
(PHOTOGRAPHY: CLARA AMIT)
ENGLISH: SQUARE IVORY PANEL WITH INCISED ROSETTES, IRON AGE, GIV'ATI PARKING LOT, JERUSALEM
(PHOTOGRAPHY: ILAN NAOR)

TYPESETTING AND LAYOUT: IRA BENDERSKY AND HAGAR MAIMON
PRODUCTION: IRA BENDERSKY
PREPARATION OF ILLUSTRATIONS: NATALIA ZAK, IRINA BERIN AND BRACHA ZILBER

PRINTING: DIGIPRINT ZAHAV LTD

© 2022, THE ISRAEL ANTIQUITIES AUTHORITY
POB 586, JERUSALEM 91004
ISBN 978-965-406-757-7
EISBN 978-965-406-758-4
ISSN 0792–8424

www.antiquities.org.il
www.atiqot.org.il

CONTENTS

A Middle Bronze Age II Burial Cave at Beit Ṣafafa, Jerusalem Egyptian Scarab and South Anatolian Amulet, by Daphna Ben-Tor Cylinder Seal, by Laura A. Peri	Nathan Ben-Ari and Alexander Wiegmann	1
Residue Analysis of Middle Bronze Age Vessels from the Burial Cave at Beit Ṣafafa, Jerusalem	Dvory Namdar	33
Human Skeletal Remains from the Middle Bronze Age Burial Cave at Beit Ṣafafa, Jerusalem	Yossi Nagar	47
Animal Bone Remains from the Middle Bronze Age Burial Cave at Beit Ṣafafa, Jerusalem	Nimrod Marom	49
"Jerusalem Ivories": Iron Age Decorated Ivory Panels from Building 100, Giv'ati Parking Lot Excavations, and Their Cultural Setting	Reli Avisar, Yiftah Shalev, Harel Shochat, Yuval Gadot and Ido Koch	57
An Aramaic Inscription from beneath Wilson's Arch	Esther Eshel, Avraham Solomon, Tehillah Lieberman, Joe Uziel and Anat Cohen-Weinberger	75
A Herodian-Period Staircase on Mount Zion, Jerusalem, and a Reevaluation of the Remains from Bishop Gobat School	Amit Re'em	89
The Pottery from Bishop Gobat School, Mount Zion, Jerusalem	Debora Sandhaus	129
Chalkstone Vessels from Bishop Gobat School, Mount Zion, Jerusalem	David Amit	147
Coins from Bishop Gobat School, Mount Zion, Jerusalem	Donald T. Ariel	151
A Monumental Burial Cave in the Tel Arza Neighborhood, Jerusalem	Alexander Wiegmann and Yuval Baruch	161
The Facade of the Tel Arza Burial Cave: Architectural Style and a Comparative Study	Orit Peleg-Barkat	177
A Greek or Latin Inscription from the Tel Arza Burial Cave	Leah Di Segni	187
Arabic Letters on the Facade of the Tel Arza Burial Cave	Nitzan Amitai-Preiss	193
Herodian Pavement (Esplanade?) and Later Remains near Warren's Gate, West of the Temple Mount, Jerusalem	Alexander Onn and Shlomit Weksler-Bdolah	195
Early Roman to Medieval-Period Pottery from the Excavation near Warren's Gate, Jerusalem	Peretz Reuven	211
Coins from the Excavation near Warren's Gate, Jerusalem	Donald T. Ariel	235

"(Work) of CILO": An Impression of a Roman-Period Private Stamp from the Western Wall Tunnels	Shlomit Weksler-Bdolah, Rachel Bar-Nathan, Anat Cohen-Weinberger and Leah Di Segni	239
A Byzantine-Period Monastery at Har Ḥoma, between Jerusalem and Bethlehem	Yehiel Zelinger	257
The Glass Finds from the Monastery at Har Ḥoma	Tamar Winter	293
The Coins from the Monastery at Har Ḥoma	Gabriela Bijovsky	297
The Skeletal Remains of a Byzantine-Period Monk from Har Ḥoma	Yossi Nagar	301
Excavations on the Southwestern Margins of Giv'ati Parking Lot, Jerusalem: Markers of Byzantine–Early Islamic Transition	Yana Tchekhanovets	303
Coins from Giv'ati Parking Lot, Jerusalem	Gabriela Bijovsky	339
Chemical and Lead Isotope Composition of Metal Scrap from Giv'ati Parking Lot, Jerusalem	Naama Yahalom-Mack, Ofir Tirosh and Yigal Erel	347

ABBREVIATIONS

AJPA	*American Journal of Physical Anthropology*
ANGSBA	Annual of the Nelson Glueck School of Biblical Archaeology
ASOR	American Schools of Oriental Research
'Atiqot (*ES*)	*'Atiqot* (English Series)
'Atiqot (*HS*)	*'Atiqot* (Hebrew Series)
BAR Int. S.	British Archaeological Reports (International Series)
BASOR	*Bulletin of the American Schools of Oriental Research*
BAIAS	*Bulletin of the Anglo-Israel Archaeological Society* (*Strata BAIAS* from 2010)
BJ	*Bonner Jahrbücher*
DJD	Discoveries in the Judaean Desert
DOP	*Dumbarton Oaks Papers*
ESI	*Excavations and Surveys in Israel*
HA–ESI	*Ḥadashot Arkheologiyot—Excavations and Surveys in Israel* (from 1999)
IAA Reports	Israel Antiquities Authority Reports
IEJ	*Israel Exploration Journal*
INR	*Israel Numismatic Research*
JAS	*Journal of Archaeological Science*
JGS	*Journal of Glass Studies*
JNES	*Journal of Near Eastern Studies*
JRA	*Journal of Roman Archaeology*
JSOT	*Journal for the Study of the Old Testament*
JSP	Judea & Samaria Publications
LA	*Liber Annuus*
MA	*Mediterranean Archaeology*
NEAEHL	E. Stern and A. Lewinson-Gilboa eds. *The New Encyclopedia of Archaeological Excavations in the Holy Land* 1–4. Jerusalem 1993
NEAEHL5	E. Stern ed. *The New Encyclopedia of Archaeological Excavations in the Holy Land* 5: *Supplementary Volume*. Jerusalem 2008
OBO	Orbis Biblicus et Orientalis
OBO.SA	Orbis Biblicus et Orientalis Series Archaeologica
OIP	Oriental Institute Publications
PEFA	Palestine Exploration Fund Annual
PEFQSt	*Palestine Exploration Fund Quarterly Statement*
PEQ	*Palestine Exploration Quarterly*
QDAP	*Quarterly of the Department of Antiquities of Palestine*
RB	*Revue Biblique*
RN	*Revue numismatique*
SBF	Studium Biblicum Franciscanum
SEG	*Supplementum epigraphicum graecum.* Leiden 1923–
ZDPV	*Zeitschrift des deutschen Palästina-Vereins*
ZPE	*Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*

Contributors

Amit Re'em, PhD
Israel Antiquities Authority

Anat Cohen-Weinberger, PhD
Israel Antiquities Authority

Avraham Solomon, PhD
Independent Researcher

Daphna Ben-Tor, PhD
Israel Museum, Jerusalem

David Amit (z"l), PhD
Israel Antiquities Authority

Debora Sandhaus, PhD
Israel Antiquities Authority

Donald T. Ariel, PhD
Israel Antiquities Authority

Dvory Namdar, PhD
Plant Sciences, Natural Resources,
Volcani Institute

Esther Eshel, PhD
Department of Land of Israel
Studies and Archaeology,
Bar Ilan University

Gabriela Bijovsky, PhD
Israel Antiquities Authority

Harel Shochat, PhD candidate
The Zinman Institue of Archaeology,
University of Haifa

Ido Koch, PhD
Department of Archaeology and
Near Eastern Cultures,
Tel Aviv University

Joe Uziel, PhD
Israel Antiquities Authority

Laura A. Peri, PhD candidate
The Institute of Archaeology,
The Hebrew University, Jerusalem

Leah Di Signi, PhD
The Institute of Archaeology,
The Hebrew University, Jerusalem

Naama Yahalom-Mack, PhD
The Institute of Archaeology,
The Hebrew University, Jerusalem

Nathan Ben-Ari
Israel Antiquities Authority

Nimrod Marom, PhD
The Zinman Institue of Archaeology,
University of Haifa

Nitzan Amitai-Preiss, PhD
The Institute of Archaeology
The Hebrew University, Jerusalem

Ofir Tirosh
Institute of Earth Sciences,
The Hebrew University, Jerusalem

Orit Peleg-Barkat, PhD
The Institute of Archaeology
The Hebrew University, Jerusalem

Peretz Reuven
Independent Researcher

Rachel Bar-Nathan, PhD
Israel Antiquities Authority

Reli Avisar, PhD candidate
Department of Archaeology and
Near Eastern Cultures,
Tel Aviv University

Shlomit Weksler-Bdolah, PhD
Israel Antiquities Authority

Tehillah Lieberman, PhD candidate
Department of Land of Israel
Studies and Archaeology,
Bar Ilan University

Tamar Winter, PhD
Israel Antiquities Authority

Yana Tchekhanovets, PhD
Israel Antiquities Authority

Yehiel Zelinger, PhD
Israel Antiquities Authority

Yiftah Shalev, PhD
Israel Antiquities Authority

Yigal Erel, PhD
Institute of Earth Sciences,
The Hebrew University, Jerusalem

Yossi Nagar, PhD
Israel Antiquities Authority

Yuval Baruch, PhD
Israel Antiquities Authority

Yuval Gadot, PhD
Department of Archaeology and
Near Eastern Cultures,
Tel Aviv University

עתיקות

כרך 106

חפירות ומחקרים בנושא ירושלים

רשות העתיקות
ISRAEL ANTIQUITIES AUTHORITY

ירושלים התשפ״ב

עתיקות
פרסומי רשות העתיקות

עורך ראשי: צבי גרינהוט

עורכת הסדרה: רחל קודיש־ושדי

עריכה אנגלית: ירדנה אלכסנדר
ליאור ויסברוד
שושנה ישראלי
לורי לנדר
ויויאנה מוסקוביץ
ענבל סמט

רכזת מערכת: מיכל שמואל

איורי עטיפה
עברית: טבעת מסגסוגת נחושת מעוטרת בסצנת התחייה של ישוע, התקופה הביזנטית, חניון גבעתי, ירושלים (צילום: קלרה עמית)
אנגלית: לוחית שנהב רבועה מעוטרת בחריתה של ורדות, תקופת הברזל, חניון גבעתי, ירושלים (צילום: אילן נאור)

סדר ועיצוב: אירה בנדרסקי והגר מימון
הבאה לדפוס: אירה בנדרסקי
הכנת איורים לדפוס: נטליה זק, אירינה ברין וברכה זילבר

דפוס: דיגיפרינט זהב בע"מ

© כל הזכויות שמורות לרשות העתיקות
ת"ד 586, ירושלים 91004
ISBN 978-965-406-757-7
EISBN 978-965-406-758-4
ISSN 0792–8424

www.antiquities.org.il
www.atiqot.org.il

תוכן העניינים

החלק האנגלי

מערת קבורה מתקופת הברונזה התיכונה 2 בבית צפאפא, ירושלים חרפושית מצרית וקמע מדרום אנטוליה, מאת דפנה בן־תור חותם גליל, מאת לאורה א׳ פרי	נתן בן־ארי ואלכסנדר ויגמן	1
בדיקת משקעים בכלים מתקופת הברונזה התיכונה 2 ממערת קבורה בבית צפאפא	דבורה נמדר	33
שרידי עצמות אדם ממערת קבורה מתקופת הברונזה התיכונה בבית צפאפא	יוסי נגר	47
שרידי עצמות בעלי חיים ממערת קבורה מתקופת הברונזה התיכונה בבית צפאפא	נמרוד מרום	49
״שנהבי ירושלים״: אוסף של לוחיות שנהב מעוטרות מתקופת הברזל ממבנה 100 בחפירות חניון גבעתי והקשרם התרבותי	רלי אבישר, יפתח שלו, הראל שוחט, יובל גדות ועדו קוך	57
כתובת ארמית מתחת לקשת וילסון	אסתר אשל, אברהם סולומון, תהילה ליברמן, ג׳ו עוזיאל וענת כהן־וינברגר	75
גרם מדרגות מהתקופה ההרודיאנית בהר ציון והערכה מחדש של הממצאים בתחומי בית הספר של הבישוף גובאט	עמית ראם	89
ממצא הקרמיקה מבית הספר של הבישוף גובאט, הר ציון, ירושלים	דבורה סנדהאוס	129
כלי אבן גיר מבית הספר של הבישוף גובאט, הר ציון, ירושלים	דוד עמית	147
המטבעות מבית הספר של הבישוף גובאט, הר ציון, ירושלים	דונלד צ׳ אריאל	151
מערת קבורה מפוארת בשכונת תל ארזה, ירושלים	אלכסנדר ויגמן ויובל ברוך	161
חזית מערת הקבורה המפוארת מתל ארזה: סגנון אדריכלי וניתוח השוואתי	אורית פלג־ברקת	177
כתובת יוונית או לטינית ממערת הקבורה המפוארת מתל ארזה	לאה די סגני	187
אותיות בערבית בחזית מערת הקבורה המפוארת מתל ארזה	ניצן עמיתי־פרייס	193
ריצוף (רחבה?) מהתקופה ההרודיאנית ושרידים מאוחרים ליד שער וורן, ממערב למתחם הר הבית, ירושלים	אלכסנדר און ושלומית וקסלר־בדולח	195
כלי החרס מהתקופה הרומית הקדומה עד ימי הביניים מהחפירות ליד שער וורן, ירושלים	פרץ ראובן	211
המטבעות מהחפירות ליד שער וורן, ירושלים	דונלד צ׳ אריאל	235

״(העבודה) של קילו״: טביעת חותם פרטית מהתקופה הרומית ממנהרות הכותל	שלומית וקסלר־בדולח, רחל בר־נתן, ענת כהן־וינברגר ולאה די סגני	239
מנזר מהתקופה הביזנטית בהר חומה: בין ירושלים לבית לחם	יחיאל זלינגר	257
ממצא הזכוכית מהמנזר בהר חומה	תמר וינטר	293
ממצא המטבעות מהמנזר בהר חומה	גבריאלה ביכובסקי	297
שרידי עצמותיו של נזיר מהתקופה הביזנטית בהר חומה	יוסי נגר	301
החפירות בשוליים הדרומיים־המערביים של האתר בחניון גבעתי, ירושלים: סמנים למעבר מהתקופה הביזנטית לתקופה האסלאמית הקדומה	יאנה צ׳חנובץ	303
המטבעות מחניון גבעתי	גבריאלה ביכובסקי	339
ההרכב הכימי ואיזוטופים של עופרת בפסולת המתכת מחניון גבעתי, ירושלים	נעמה יהלום־מק, אופיר תירוש ויגאל אראל	347